

3.2 Doodsoorzaak nummer 1

Vrienden van Kees hebben een spannende dvd gehuurd. De film gaat over de uitbraak van een zeldzaam virus uit de Afrikaanse oerwouden dat een Amerikaans dorpje teistert. In deze 'medische thriller' vecht een topviroloog tegen het snelwerkende en dodelijke virus dat voor een ernstige epidemie heeft gezorgd en op korte termijn de mensheid zal bedreigen. Daarbij wordt hij tegengewerkt door het leger dat het stadje wil vernietigen, in de hoop het virus tijdig uit te roeien. Gelukkig is het fictie...

Infectieziekten

In plaats van dat we infectieziekten eronder krijgen, rukken ze steeds weer op. En er komen steeds nieuwe vormen. Wij leven in de eeuw van de infectieziekten: wereldwijd zijn ze doodsoorzaak nummer 1. Is alomvattende vaccinatie onze enige redding?

We spreken van infectie (Latijn: *inficere* = kleuren) als een organisme (een mens of een dier) is besmet met ziektekiemen, gevolgd door vermeerdering van deze ziektekiemen enerzijds en een afweerreactie van het organisme anderzijds. Ziektekiemen zijn meestal micro-organismen, zoals bacteriën, schimmels en virussen. De besmettingsweg van een infectie kan verschillen: via de lucht, door contact met uitwerpselen of door fysiek contact met een patiënt.

Er zijn een aantal infectieziekten met uiteenlopende besmettelijkheid, bijvoorbeeld lepra (een beetje besmettelijk) en longpest (zeer besmettelijk). Bekende infectieziekten zijn aids, difterie, geelzucht of hepatitis, kinkhoest, mazelen, polio, tyfus en de ook voor de mens gevaarlijke vogelgriep.

Infecties en ons afweersysteem

Gelukkig worden we niet van iedere infectie ziek. Dat heeft te maken met ons afweersysteem: het stelsel van beschermingsmogelijkheden die het lichaam heeft om lichaamsvreemd materiaal (zoals micro-organismen) te weerstaan en op te ruimen. Dat noemen we ook wel *weerstand* of *resistentie*. Ons afweermechanisme wordt ook wel *immuunsysteem* genoemd, omdat immuuncellen hierin een belangrijke rol vervullen. Immuuncellen zijn bijzondere bloed- en lymfecellen.

We zijn immuun als een *antigeen* ons – dankzij ons afweersysteem – niet meer ziek maakt. Een antigeen is een algemene benaming voor een micro-organisme of een stof die in het lichaam een afweerreactie oproept. Bij een vorige infectie zijn hiertegen antilichamen gevormd en is het organisme onvatbaar geworden. Bij iedere nieuwe infectie verwijderen die antilichamen van het afweersysteem het infecterende antigeen van de bijbehorende infectie. Als je bijvoorbeeld een keer de mazelen hebt gehad, zul je die normaal gesproken niet snel een tweede keer krijgen. Het lichaam herkent de indringer die de mazelen veroorzaakt en houdt hem tegen.

Vaccinatie en bezwaren

Deze natuurlijke afweer of immuniteit is kunstmatig in ons lichaam op te wekken. Dan hebben we het over *inenting* of *vaccinatie*. Dat woord is afgeleid van de Latijnse woorden *vacca* (koe) en *vaccinia* (koepokken). De Engelse arts Edward Jenner (1749-1823) is 'vader' van de vaccinatie. In 1796 test hij als eerste de beschermende eigenschappen van koepokken bij de toen achtjarige James Phipps (1788-1853). Als James vervolgens via een huidkras aan humane pokken wordt blootgesteld, blijkt hij hiervoor immuun te zijn.

Binnen het Réveil – een religieuze opleving tussen ongeveer 1750 en 1850 – is het vooral de Portugees-joodse arts Abraham Capadose die zich tegen vaccinatie verzet. De mannen van het Réveil walgen van de overdreven en gezwollen verering die Jenner na zijn dood uit bepaalde medische kringen krijgt. Bovendien wordt vaccinatie in het jaar 1823 in ons land verplicht voor kinderen die voor het eerst naar school gaan. In zijn boek *Bestrijding der*

vaccine geeft Cappadose medische en levenbeschouwelijke overwegingen. Boven het eerste hoofdstuk – dat ruim de helft van zijn boek beslaat – schrijft hij Lukas 5: 31, waarin Jezus zegt dat gezonde mensen geen dokter nodig hebben, maar wie ziek is wel. De pokkenvaccinatie was in die tijd bepaald niet zonder risico. Alles bijeen genomen veroorzaakte dit huiver tegenover vaccinatie.

Capadose ondervindt veel verdriet als de vriendenkring van het Réveil hem niet volgt in zijn felle strijd. Waarom heeft Capadose zo'n uitgesproken en onwrikbaar standpunt tegenover vaccinatie? In de 'Voorrede' van zijn boek schrijft Capadose dat zijn standpunt verband houdt met zijn bekering uit het jodendom. In ons land waren het vooral Joodse artsen – onder wie eerst ook Capadose zelf – die vaccinatie hebben bevorderd. Blijkbaar heeft de christen geworden jood Capadose vaccinatie zo vereenzelvigd met het specifieke van de Joodse levensovertuiging, dat hij later onmogelijk zijn standpunt kon nuanceren. Nog steeds zien orthodoxe Joden vaccinatie als een verplichting, ondermeer vanuit Deuteronomium 30: 19: 'Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen' (vgl. Exodus 21: 18-25; Leviticus 18: 5; 19: 16).

Kritisch prikken?

In Nederland is het gebruikelijk dat jonge kinderen worden ingeënt tegen allerlei infectieziekten. Toch zijn er ook ouders die dat heel bewust niet doen. Dan kunnen we in ons land bijvoorbeeld denken aan de in 1994 opgerichte Nederlandse Vereniging *Kritisch Prikken*. Soms gaat het om Jehova's Getuigen of ouders met een antroposofische of christelijke levensbeschouwing. Deze groep christenen kunnen zich niet vinden in de 'verafgoding' van het immuniteitsprincipe als voorzorgsmaatregel. Bovendien vraagt men zich af of die maatregel – waarin men zichzelf ziek maakt – in overeenstemming is met het geloof in Gods voorzienigheid. Daarbij gaat het om een bepaalde uitwerking van deze geloofsleer.¹ Verder speelt de 'geest van de tijd' een belangrijke rol: het handelen van de moderne en postmoderne mens is geïnfecteerd door het autonomiedenken. Dit zijn stuk voor stuk zaken om te overwegen in het eigen geweten voor Gods aangezicht.

Gods leiding en onze verantwoordelijkheid

Natuurlijk is een '*vaccinatiegeloof*' niet de bedoeling. Een *geloof* in medische verrichtingen en middelen op zichzelf is ongeoorloofd. Maar daarom zijn de middelen en verrichtingen zélf nog niet te veroordelen. Dat geldt alleen voor het verkeerde gebruik ervan. Onder de voorzienigheid van God mogen we volgens Calvijn (1509-1564) niet lijdelijk blijven. Die voorzienigheid dienen we in de bewaking van ons leven en onze gezondheid. We kunnen ook denken aan het gebod om voorzorgsmaatregelen te nemen tegen melaatsheid in Leviticus 13 en 14; en het pleidooi om maatregelen tegen een aankomend kwaad te treffen. Deze schrandere houding ofwel wijsheid en zelfs vreze des HEEREN wordt geprezen (Spreuken 14: 8, 18; vgl. Psalm 111: 10; Spreuken 1: 7; 9: 10).

Eén geloof, twee beslissingen

Voor wie authentiek op zuivere gronden in geweten is bezwaard, mag rekenen op respect voor haar of zijn standpunt. Met onze verantwoordelijkheid kunnen mensen namelijk verschillend omgaan. Zo namen de profeten Ezra en Nehemia een tegengestelde beslissing in een gelijke situatie. Ezra wil bij terugkeer naar Jeruzalem vanuit Babel van koning Arthasastha geen soldaten ter bescherming aanvaarden. Ezra zag er dus vanaf de bescherming van het leger in te roepen. In plaats daarvan vastte het volk en bad tot God. Het ging Ezra om de eer van God (Ezra 8: 22-23). Een prachtig getuigenis, waaraan een lofprijzing op Gods macht vooraf ging en waarop hij omwille van Gods eer niet kon terugkomen.

---

¹ Hierover is meer te lezen in bijvoorbeeld de *Heidelbergse Catechismus* (vraag en antwoord 27 en 28), de geschriften van Calvijn (*Institutie*, I.17.4; vgl. 1.14; 1.17.1; 1.17.10; 1.18) en de *Kanttekeningen van de Statenbijbel* (bij Spreuken 22: 3 en 27: 12).

Nehemia vraagt echter wél aanbevelingsbrieven en aanvaardt een militaire escorte van Artasasta ter begeleiding op de reis naar Israël. Dit is niet in strijd met Nehemia's vertrouwen op God die alles voorziet. Hij ziet daarin zelfs de goede hand van God, die voor hem zorgt (Nehemia 2: 7-9).

Beiden namen in dezelfde situatie een tegengestelde beslissing in hetzelfde geloof (vgl. Romeinen 14; 1 Korinthiërs 10). Soms móéten gelovigen verschillend handelen. Jozua moest een groot leger op de been brengen (Jozua 5: 13-6: 3) en Gideon moest het doen met zijn Gideonsbende van driehonderd man (Richteren 7: 1-7). Hieruit kunnen we opmaken dat het niet gaat om de beslissing *op zichzelf*, maar over de vraag hoe we tot die beslissing zijn gekomen en of die denklijn een zuivere is. Dan moet er respect zijn voor de handelwijze van Nehemia en die van Ezra.

Wél moeten we ons goed realiseren dat Ezra in dit geval een heel bijzondere reden had om geen leger of ruiters van de koning te vragen. Zijn opstelling geldt dus niet als voorbeeld van een sterk geloof anders dan dat van Nehemia. Hier speelt het door Gods Woord gevoede geweten een doorslaggevende rol (1 Korinthiërs 10: 28-29): zij kunnen God danken (1 Korinthiërs 10: 30; 1 Timoteüs. 4: 4; vgl. Titus 2: 11-15). 'Een ieder zij in zijn gemoed ten volle verzekerd' (Romeinen 14: 23).

Wie gezond is...

Tot slot de bespreking van Lukas 5: 31, een bijbelwoord dat we ook vinden in Mattheüs 9: 12 en Markus 2: 17 en dat door tegenstanders van vaccinatie als argument wordt gebruikt (in navolging van Cappadose). Daar zegt Jezus: 'Wie *gezond* zijn [Grieks: *ischuontes*], hebben geen dokter [Grieks: *iatrou* als afleiding van *iaomai* = genezen, gezond maken] nodig, maar wie er slecht aan toe, wie ziek zijn [Grieks: *kakōs echontes*].'

Dit antwoord van Jezus – als appèl aan de farizeeën – lijkt op het eerste gehoor te pleiten tegen vaccinatie. Bij nauwkeurige lezing blijkt dat het niet gaat om mensen die – om welke reden dan ook – naar een dokter gaan. Daarom kán dit bijbelwoord niet worden gebruikt in de discussie tegen vaccinatie. Nee, het gaat juist om mensen die géén behoefte hebben aan een dokter, als beeld van de Persoon van Jezus.

Jezus zegt dat juist déze mensen zich fundamenteel kunnen vergissen (vgl. dezelfde ondertoon in de woorden van Jezus in Johannes 9: 40-41). Hij stelt het voze van hun ingebeelde geestelijke gezondheid aan de kaak (vgl. Johannes 1: 11). Wie kan zichzelf in de ontmoeting met de Heiland, dé Heelmeester, zien als iemand die geen genezing nodig heeft?

En het appèl van Jezus in Lukas 5: 31 geldt ook nu: laten u en ik en niemand zich – zoals de farizeeën – te gezond voelen voor de wachtkamer van de arts Jezus! De nood van ons zondaars roept om een Redder. In Openbaring 21: 5 zegt Hij u en mij en iedereen: 'Zie, Ik maak alle dingen nieuw.' En anders dan het Griekse woord *neos* drukt het hier in de grondtekst gebruikte woord *kaino* iets nieuws uit dat nieuw blijft!

Meer lezen?

J. Douma, W.H. Velema, *Polio – afwachten of afweren?* Amsterdam: Uitgeverij Ton Bolland (1979)

J. Douma, P.F. Maas, A. Moerkerken, *Polio – een gesprek hervat*. Kampen: Uitgeverij De Groot Goudriaan (1994)

J. Goudsmit, *De virus invasie – over de overleving van virussen en de menselijke soort*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact (2003)

R. Seldenrijk, *Gevaarlijk klein wild - eeuw van de infectieziekten: overleven we de 21ste eeuw?* (geplande verschijning: 2008)

De NPV is er voor u als u uw eigen mening over onderwerpen zoals vaccinatie wilt voeden en scherpen. Dat betekent niet dat de NPV zegt wat u moet doen. Onze deskundige medewerkers willen u bijstaan in het ordenen van complexe materie en u helpen uw eigen visie te verwoorden in gesprekken met anderen. Daarbij kunnen wij u medische, ethische en

bijbelse argumenten aanreiken. U kunt daarvoor terecht bij de spreekuren van de afdeling Individuele Belangenbehartiging (via (0318) 54 78 88) en op www.npvzorg.nl.

Dit is een hoofdstuk uit het boek Levens-waardig-heden. U kunt dit boek voor € 10,- (excl. verzendkosten) verkrijgen bij de NPV of uw christelijke boekhandel.